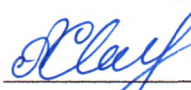

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра підприємництва і права

ЗАТВЕРДЖЕНО КАФЕДРОЮ

 Завідувач кафедри
Алла СВІТЛИЧНА
(протокол «01» вересня 2025 р. № 1)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(обов'язкова навчальна дисципліна)

Право Європейського Союзу

освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма «Правознавство»

спеціальність 081 Право

галузь знань 08 Право

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та інформаційних технологій

Полтава

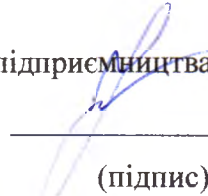
2025 – 2026 н. р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Право Європейського Союзу» для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Правознавство», спеціальності 081 Право.

Мова викладання державна.

Розробник:

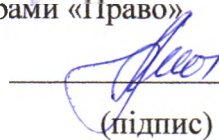
Коломієць П.В., професор кафедри підприємництва і права, д.ю.н., доцент
«01» вересня 2025 року

_____ Павло КОЛОМІЄЦЬ
(підпис)

Погоджено гарантом освітньої програми «Право»

«01» вересня 2025 року

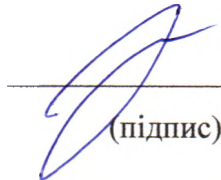

_____ Євгенія ЛИПІЙ
(підпис)

Схвалено радою з якості вищої освіти спеціальності «Право»

протокол від «01» вересня 2025 року № 1

Голова ради з якості вищої освіти спеціальності _____ Олександр КАЛЬЯН

_____ Олександр КАЛЬЯН
(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма здобуття освіти	Заочна форма здобуття освіти
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів	3	
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	обов'язкова	
Рік навчання (шифр курсу)	4 (081ПР_бд_2022)	4 (081ПР_бз_2022)
Семестр	1	1
Лекції (годин)	16	12
Практичні (годин)	14	4
Самостійна робота (годин)	60	74
в т.ч. індивідуальні завдання	-	-
Форма семестрового контролю	Залік	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни:

Сформувані у здобувачів вищої освіти системи знань щодо загальних засад та особливостей Права Європейського Союзу; виробити навички самостійного аналізу норм Права Європейського Союзу, інших нормативно-правових документів ухвалених Європейським Союзом.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Перелік навчальних дисциплін, які передують її вивченню відповідно до структурно логічної схеми освітньо-професійної програми: тісно пов'язана з дисциплінами: «Державне (конституційне) право зарубіжних країн», «Теорія держави і права», «Історія держави і права зарубіжних країн», «Міжнародне право», «Основи римського приватного права».

4. Компетентності:

Загальні:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Фахові:

СК 3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК 4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК 5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

СК 6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.

СК 8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК 10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

5. Програмні результати навчання:

ПРН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.

ПРН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПРН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

ПРН 15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

ПРН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

Співвідношення програмних результатів навчання із очікуваними результатами навчання

Програмний результат навчання (визначений освітньою програмою)	Очікувані результати навчання навчальної дисципліни
ПРН 4.	Здобувач вищої освіти за результатами опанування навчальної дисципліни здатний знати та розуміти основи права Європейського Союзу, його джерела, принципи та структуру правової системи. Здобувач розуміє роль права Європейського Союзу у формуванні правових стандартів для держав-членів та його вплив на національні правові системи. Здобувач знає правовий статус людини та громадянина в Європейському Союзі, принципи громадянства ЄС та основи вільного пересування осіб і Шенгенського права. Здобувач розуміє правовий механізм функціонування інституцій Європейського Союзу, зокрема судової влади, правоохоронних структур та органів законодавчої та виконавчої влади. Здобувач знає основи законодавчого процесу, зовнішньополітичних відносин і регулювання вільного руху товарів та капіталу у межах Європейського Союзу.
ПРН 5.	Здобувач вищої освіти за результатами опанування навчальної дисципліни здатний знати та розуміти основи права Європейського Союзу та ключові принципи його застосування. Здобувач уміє аналізувати окремі фактичні обставини з позицій норм права ЄС і визначати їх правові наслідки. Здобувач здатний формулювати короткий правовий висновок щодо конкретної ситуації, обґрунтовуючи його положеннями законодавства ЄС і правовою доктриною. Здобувач уміє застосовувати правові норми та принципи ЄС для аргументованого обґрунтування висновків у практичних і навчальних завданнях. Здобувач здатний давати обґрунтовані і логічно побудовані рекомендації у межах компетенції правника щодо правового регулювання конкретних фактів і ситуацій.
ПРН 6.	Здобувач вищої освіти за результатами опанування навчальної дисципліни здатний знати та розуміти основи права Європейського Союзу, ключові принципи та підходи до тлумачення його норм.

	<p>Здобувач уміє ідентифікувати правові аргументи та підстави їх застосування у конкретних ситуаціях.</p> <p>Здобувач здатний оцінювати переваги та недоліки окремих правових позицій і аргументів, спираючись на норми права ЄС, судову практику та правничу доктрину.</p> <p>Здобувач уміє аналізувати відомі правові проблеми та суперечки, виявляти логічні, фактичні та нормативні прогалини у правовій аргументації.</p> <p>Здобувач здатний формулювати власну обґрунтовану оцінку правових позицій і пропонувати аргументовані висновки щодо вдосконалення правового регулювання.</p>
ПРН 13.	<p>Здобувач вищої освіти за результатами опанування навчальної дисципліни здатний знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права Європейського Союзу.</p> <p>Здобувач розуміє механізми імплементації норм права ЄС у національні правові системи та їх практичне застосування у конкретних правових ситуаціях.</p> <p>Здобувач знає різницю між матеріальними та процесуальними нормами, їх взаємозв'язок і специфіку використання у правовій практиці.</p> <p>Здобувач уміє аналізувати правові норми та встановлювати їх застосовність до конкретних фактичних обставин.</p> <p>Здобувач здатний формулювати обґрунтовані висновки щодо правильності застосування норм матеріального та процесуального права у конкретних випадках.</p>
ПРН 15.	<p>Здобувач вищої освіти за результатами опанування навчальної дисципліни здатний знати та розуміти можливості сучасних інформаційних технологій і правових баз даних, що використовуються у сфері права Європейського Союзу та національної правової системи.</p> <p>Здобувач уміє здійснювати пошук нормативно-правових актів, судової практики, доктринальних матеріалів та аналітичних даних з використанням електронних правових систем і офіційних державних ресурсів.</p> <p>Здобувач здатний інтегрувати інформацію з різних цифрових джерел, оцінювати її достовірність та актуальність для правового аналізу та практичної діяльності.</p> <p>Здобувач уміє застосовувати інформаційні технології та правові бази даних для підготовки обґрунтованих правових висновків, проектів документів та аналітичних матеріалів.</p> <p>Здобувач здатний ефективно використовувати цифрові ресурси як інструмент правничої діяльності, забезпечуючи точність, оперативність та правову коректність своїх рішень і рекомендацій.</p>
ПРН 20.	<p>Здобувач вищої освіти за результатами опанування навчальної дисципліни здатний знати та розуміти принципи виявлення юридично значущих фактів і підходи до їх оцінки у правовій практиці.</p> <p>Здобувач уміє ідентифікувати ключові факти у конкретних правових ситуаціях та визначати їх правове значення.</p> <p>Здобувач здатний проводити системний аналіз юридично значущих фактів, поєднуючи норми матеріального і процесуального права та практику застосування цих норм.</p> <p>Здобувач уміє формулювати обґрунтовані правові висновки на основі аналізу фактів, доказів і застосовних правових норм.</p> <p>Здобувач здатний використовувати результати такого аналізу для підготовки аргументованих рішень, рекомендацій і правових документів у професійній діяльності.</p>

6. Методи навчання і викладання:

Словесні методи (лекція, бесіда); *наочні методи* (моделювання професійних ситуацій, презентації, ілюстрування); *практичні методи* (виконання ситуаційних завдань, аналіз наукових джерел та судової практики, конспектування), *методи самостійної роботи* (виконання завдань самостійної роботи), *методи формування пізнавальних інтересів* (створення ситуації інтересу, ситуації новизни навчального матеріалу, метод використання життєвого досвіду, навчальні дискусії для вирішення проблемної ситуації), *інтерактивні методи* (кейс-метод; дискусії, диспути, інтерактивної взаємодії)

7. Програма навчальної дисципліни :

Тема 1. Історія Європейського інтеграційного процесу.

Загальна характеристика понять «панєвропеїзм», «європоцентризм», «європейська ідентичність». Європейська інтеграція: поняття та історичний розвиток. Передумови виникнення Європейських Співтовариств. Ідеї Ж. Монне. План Шумана 1950 р. Історичні передумови та основні етапи становлення права Європейського Союзу. Паризький договір 1951 р. Римські договори 1957 р. Система договорів про приєднання. Єдиний Європейський Акт 1986 р. Маастрихтський договір 1992 р. Договір про створення Європейського економічного простору 1992 р. Амстердамський договір 1997 р. Ніццький договір 2000 р. Європейський конвент 2001 р. Конституція Європейського Союзу 2004 р. Лісабонський договір 2007 р. Угода щодо створення Європейського стабілізаційного механізму 2010 р.

Тема 2. Правова система Європейського Союзу. Джерела та принципи права Європейського Союзу. Вплив права Європейського Союзу на правові системи держав-членів.

Поняття та визначення права Європейського Союзу. Структура права Європейського Союзу. Співвідношення європейського права та права Європейського Союзу. Право Європейського Союзу в системі міжнародного права. Суб'єкти права Європейського Союзу. Загальні принципи права Європейського Союзу. Дія норм європейського права у часі та просторі. Юрисдикція співтовариств та право Європейського Союзу. Співвідношення права Європейського Союзу з національним правом держав-членів. Розподіл повноважень між Співтовариством і державами-членами. Пряме застосування права Європейського Союзу. Доктрина верховенства права Європейського Союзу. Поняття джерела європейського права. Система джерел європейського права. Загальна характеристика джерел права Європейського Союзу: основні, допоміжні. Система актів Європейського Союзу: регламенти, директиви, рішення, рекомендації, висновки. Первинне право Європейського Союзу. Вторинне право Європейського Союзу. Міжнародні договори як джерело права Європейського Союзу. Установчі договори як основні джерела права Євросоюзу. Допоміжні джерела права ЄС.

Тема 3. Правовий статус людини та громадянина в Європейському Союзі. Громадянство Європейського Союзу. Вільне пересування осіб в Європейському Союзі. Шенгенське право.

Поняття правового статусу людини та громадянина в Європейському Союзі. Джерела правового регулювання правового статусу людини та громадянина в Європейському Союзі. Права, свободи та обов'язки людини та громадянина в Європейському Союзі. Еволюція прав, свобод та обов'язків людини та громадянина в Європейському Союзі. Основні положення Хартії основних прав від 7 грудня 2000 р. Гарантії прав, свобод та обов'язків людини та громадянина в Європейському Союзі. Компетенція Ради Європейського Союзу та Європейського Союзу в сфері захисту прав людини. Принципи субсидіарності Європейський омбудсмен: поняття та особливості діяльності. Поняття «громадянство Європейського Союзу». Основні групи прав громадян Європейського Союзу. Основні засади вільного пересування осіб в Європейському Союзі. Вільне пересування працівників. Блакитна карта

Європейського Союзу. Свобода ділового заснування в Європейському Союзі. Свобода надання та отримання послуг в Європейському Союзі. Свобода пересування та проживання в Європейському Союзі громадян третіх країн. Законодавство Європейського Союзу про візи та візовий режим. Основні положення Кодексу Спільноти з візових питань (Візового кодексу) від 16 червня 2009 р. Візовий кодекс Європейського Союзу від 13 липня 2009 р. Система та класифікація віз. Консульське співробітництво у візовій сфері. Загальна характеристика міграційно-правової політики в Європейському Союзі. Міграційне законодавство Європейського Союзу. Шенгенська угода від 14 червня 1985 р. Шенгенська інформаційна система. Шенгенська зона. Поняття Шенгенської візи. Основні положення Шенгенського кодексу про кордони від 15 березня 2006 р.

Тема 4. Правоохоронна діяльність та правоохоронні структури Європейського Союзу.

Засади правоохоронного співробітництва в Європейському Союзі. Місце України в європейській взаємодії у сфері боротьби зі злочинністю. Правове регулювання єдиної політики у сферах правоохорони та правозахисту в Європейському Союзі. Спільна кримінальна політика Європейського Союзу: історія та сучасність. Кримінально-правова кваліфікація протиправних дій в законодавстві Європейського Союзу. Гармонізація кримінально-процесуального права. Співробітництво державчленів Європейського Союзу щодо розслідування кримінальних злочинів. Європейський ордер на арешт. Правовий статус та компетенція Європейського поліцейського управління (Європолу). Органи Європейського поліцейського управління (Європолу). Правовий статус, повноваження та органи Євроюст). Етапи формування європейської політики безпеки та оборони (ЄПБО). Цивільні та військові засоби реалізації європейської політики безпеки та оборони. Принцип індивідуальної та колективної самооборони. Європейське оборонне агентство.

Тема 5. Інститути Європейського Союзу.

Поняття та розвиток інституціональної системи Європейського Союзу. Співвідношення понять «інститут Європейського Союзу» та «орган Європейського Союзу». Основні та допоміжні інституції Європейського Союзу. Правовий статус Європейської Ради в системі органів Європейського Союзу, її відносини з Радою Європейського Союзу. Склад, порядок формування та скликання Європейської Ради. Рішення Європейської Ради. Місце Європейського Парламенту в системі органів Європейського Співтовариства. Порядок формування Європейського Парламенту. Функції та повноваження Європейського Парламенту. Структура й організація роботи Європейського Парламенту. Склад та порядок формування Ради Європейського Союзу. Повноваження Ради Європейського Союзу. Порядок та способи ухвалення рішень Радою Європейського Союзу. Правовий статус Європейської Комісії. Порядок формування та склад Європейської комісії. Організаційна структура Європейської Комісії. Відповідальність Європейської комісії. Повноваження Європейської комісії. Порядок роботи та прийняття рішень Європейської комісії. Європейський центральний банк: правовий статус, функції та керуючі органи. Європейський інвестиційний банк: правовий статус, функції та керуючі органи. Комітет регіонів: правовий статус, функції та склад. Європейський соціально-економічний комітет: правовий статус, функції та склад.

Тема 6. Судова влада Європейського Союзу.

Поняття та побудова судової системи Європейського Союзу. Основні принципи та правила судового провадження. Правовий статус Суду Європейського Союзу. Порядок формування Суду Європейського Союзу. Основні повноваження Суду Європейського Союзу. Роль Суду Європейського Союзу у розвитку права Європейського Союзу. Прецедентне право Європейського Союзу. Загальні засади діяльності Європейського Суду Справедливості. Правовий статус та завдання Загального суду. Загальні засади діяльності Європейського суду аудиторів (Рахункова палата). Правовий статус Європейського цивільного трибуналу. Захист прав людини у судових органах Європейського Союзу. Європейський суд з прав людини:

поняття та компетенція. Співвідношення судових органів Європейського Союзу та Європейського суду з прав людини.

Тема 7. Інтеграція України в Європейський Союз: правові основи.

Нормативно-правове регулювання вступу до Європейського Союзу. Основні процедурні етапи вступу до Європейського Союзу. Копенгагенські критерії. Політика розширення. Розширення Європейського Союзу і договір про приєднання. Багатосторонні ініціативи Європейської політики сусідства та «Східного партнерства». Політико-правові засади європейської інтеграції України. Правова база відносин України та Європейського Союзу. Основна мета та функції Українсько-Європейського дорадчого центру з питань законодавства. Основна мета Плану дій Україна-ЄС від 21 лютого 2005 р. Інституціоналізація процесу адаптації українського законодавства до права Європейського Союзу. Євроінтеграційне законодавство України. Стан та перспективи адаптації законодавства України. Основні положення Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004р. Співвідношення понять «асоціація» та «партнерство». Основні положення Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 р.

Тема 8. Законодавчий процес в Європейському Союзі.

Поняття «законодавчий процес», «законодавчі процедури» в праві Європейського Союзу. Правове регулювання законодавчого процесу в Європейському Союзі. Особливості звичайної законодавчої процедури відповідно до положень Лісабонського договору 2007 р. Спеціальна законодавча процедура. Процедура консультацій. Процедура сумісного прийняття рішень. Бюджетна процедура. Процедура укладання міжнародних угод. Право законодавчої ініціативи. Повноваження Європейського парламенту в законодавчому процесі Європейського Союзу.

Тема 9. Правові основи зовнішньополітичних відносин Європейського Союзу.

Зовнішньополітична діяльність Європейського Союзу. Співробітництво із третіми країнами та гуманітарна допомога. Відносини Європейського Союзу з міжнародними організаціями. Делегації Європейського Союзу. Історія і етапи розвитку Спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Поняття, цілі і завдання Спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Джерела Спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Договірна практика Європейського Союзу: двосторонні, багатосторонні та змішані договори. Правоздатність Союзу щодо укладання міжнародних угод. Процедури укладання міжнародних угод. Види угод, що укладаються Європейським Союзом. Правова база укладання міжнародних угод. Угоди, що регулюють економічне та політичне співробітництво між Європейським Союзом та іншими країнами. Співробітництво з третіми країнами і гуманітарна допомога. Система представництва Європейського Союзу в зовнішніх зносинах.

Тема 10. Вільний рух товарів в Європейському Союзі. Свобода руху капіталу.

Поняття та елементи внутрішнього ринку як мети Європейського Союзу. Поняття товару у праві Європейського Союзу. Принцип взаємного визнання. Фіскальні та нефіскальні заходи. Свобода вільного руху товарів. Заборона дискримінаційного оподаткування. Поняття капіталу та руху капіталу. Принцип свободи руху капіталу. Винятки (дозволені обмеження) з принципу свободи руху капіталу та їх застосування. Особливості регулювання надання фінансових послуг і діяльності кредитних установ. Абсолютне (досконале) взаємне визнання та недосконале взаємне визнання.

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин					
	денна форма			заочна форма		
	усього	у тому числі		усього	у тому числі	
		п	с.р.		п	с.р.
Тема 1. Історія Європейського інтеграційного процесу.	8	2	6	9	2	7
Тема 2. Правова система Європейського Союзу. Джерела та принципи права Європейського Союзу. Вплив права Європейського Союзу на правові системи держав-членів .	10	4	6	9	2	7
Тема 3. Правовий статус людини та громадянина в Європейському Союзі. Громадянство Європейського Союзу. Вільне пересування осіб в Європейському Союзі. Шенгенське право .	10	4	6	10	2	8
Тема 4. Правоохоронна діяльність та правоохоронні структури Європейського Союзу .	8	2	6	9	2	7
Тема 5. Інститути Європейського Союзу .	8	2	6	8	-	8
Тема 6. Судова влада Європейського Союзу.	10	4	6	10	2	8
Тема 7. Інтеграція України в Європейський Союз: правові основи .	8	2	6	9	2	7
Тема 8. Законодавчий процес в Європейському Союзі .	10	4	6	8	-	8
Тема 9. Правові основи зовнішньополітичних відносин Європейського Союзу .	8	2	6	9	2	7
Тема 10. Вільний рух товарів в Європейському Союзі. Свобода руху капіталу.	10	4	6	9	2	7
В т.ч. індивідуальне завдання (контрольна робота)	-	-	-	-	-	-
Усього годин	90	30	60	90	16	74

8. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Тема 1. Історія Європейського інтеграційного процесу.	2	2
2.	Тема 2. Правова система Європейського Союзу. Джерела та принципи права Європейського Союзу. Вплив права Європейського Союзу на правові системи держав-членів .	4	2
3.	Тема 3. Правовий статус людини та громадянина в Європейському Союзі. Громадянство Європейського Союзу. Вільне пересування осіб в Європейського Союзу. Шенгенське право .	4	2
4.	Тема 4. Правоохоронна діяльність та правоохоронні структури Європейського Союзу .	2	2
5.	Тема 5. Інститути Європейського Союзу .	2	-
6.	Тема 6. Судова влада Європейського Союзу.	4	2
7.	Тема 7. Інтеграція України в Європейський Союз: правові основи .	2	2
8.	Тема 8. Законодавчий процес в Європейському Союзі .	4	-
9.	Тема 9. Правові основи зовнішньополітичних відносин Європейського Союзу .	2	2
10.	Тема 10. Вільний рух товарів в Європейському Союзі. Свобода руху капіталу.	4	2
	Разом	30	16

9. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Тема 1. Історія Європейського інтеграційного процесу.	6	7
2.	Тема 2. Правова система Європейського Союзу. Джерела та принципи права Європейського Союзу. Вплив права Європейського Союзу на правові системи держав-членів .	6	7
3.	Тема 3. Правовий статус людини та громадянина в Європейському Союзі. Громадянство Європейського Союзу. Вільне пересування осіб в Європейського Союзу. Шенгенське право .	6	8
4.	Тема 4. Правоохоронна діяльність та правоохоронні структури Європейського Союзу .	6	7
5.	Тема 5. Інститути Європейського Союзу .	6	8
6.	Тема 6. Судова влада Європейського Союзу.	6	8
7.	Тема 7. Інтеграція України в Європейський Союз: правові основи .	6	7
8.	Тема 8. Законодавчий процес в Європейському Союзі .	6	8
9.	Тема 9. Правові основи зовнішньополітичних відносин Європейського Союзу .	6	7
10.	Тема 10. Вільний рух товарів в Європейському Союзі. Свобода руху капіталу.	6	7
	Разом	60	74

10. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота здобувача вищої освіти має сприяти закріпленню теоретичного матеріалу та практичних навичок. Цей вид роботи реалізується шляхом самостійного виконання здобувачем вищої освіти індивідуального завдання в аудиторний і позааудиторний час: контрольної роботи для здобувачів Заочної форми здобуття освіти.

11. Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю програмних результатів навчання	
	денна форма	заочна форма
ПРН 4.	Поточний контроль: виконання завдань на практичних заняттях; виконання завдань самостійної роботи; підготовка презентації (для Денної форми здобуття освіти); виконання контрольної роботи (для Заочної форми здобуття освіти). Семестровий контроль: залік	
ПРН 5.	Поточний контроль: виконання завдань на практичних заняттях; виконання завдань самостійної роботи; підготовка презентації (для Денної форми здобуття освіти); виконання контрольної роботи (для Заочної форми здобуття освіти). Семестровий контроль: залік	
ПРН 6.	Поточний контроль: виконання завдань на практичних заняттях; виконання завдань самостійної роботи; підготовка презентації (для Денної форми здобуття освіти); виконання контрольної роботи (для Заочної форми здобуття освіти). Семестровий контроль: залік	
ПРН 13.	Поточний контроль: виконання завдань на практичних заняттях; виконання завдань самостійної роботи; підготовка презентації (для Денної форми здобуття освіти); виконання контрольної роботи (для Заочної форми здобуття освіти). Семестровий контроль: залік	
ПРН 15.	Поточний контроль: виконання завдань на практичних заняттях; виконання завдань самостійної роботи; підготовка презентації (для Денної форми здобуття освіти); виконання контрольної роботи (для Заочної форми здобуття освіти). Семестровий контроль: залік	
ПРН 20.	Поточний контроль: виконання завдань на практичних заняттях; виконання завдань самостійної роботи; підготовка презентації (для Денної форми здобуття освіти); виконання контрольної роботи (для Заочної форми здобуття освіти). Семестровий контроль: залік	

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним результатом навчання. Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль і підсумкова оцінка рівня досягнення результатів навчання.

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Денна форма здобуття освіти

Назва теми	Форми оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти			Разом по темі
	Виконання завдань на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи	Підготовка презентації	
Тема 1. Історія Європейського інтеграційного процесу.	4	4	20	8
Тема 2. Правова система Європейського Союзу. Джерела та принципи права Європейського Союзу. Вплив права Європейського Союзу на правові системи держав-членів .	4	4		8
Тема 3. Правовий статус людини та громадянина в Європейському Союзі. Громадянство Європейського Союзу. Вільне пересування осіб в Європейського Союзу. Шенгенське право .	4	4		8
Тема 4. Правоохоронна діяльність та правоохоронні структури Європейського Союзу .	4	4		8
Тема 5. Інститути Європейського Союзу .	4	4		8
Тема 6. Судова влада Європейського Союзу.	4	4		8
Тема 7. Інтеграція України в Європейський Союз: правові основи .	4	4		8
Тема 8. Законодавчий процес в Європейському Союзі .	4	4		8
Тема 9. Правові основи зовнішньополітичних відносин Європейського Союзу .	4	4		8
Тема 10. Вільний рух товарів в Європейському Союзі. Свобода руху капіталу.	4	4		8
Всього	40	40	20	100

1. Виконання завдань на практичних заняттях (0-4 бали).

Шкала та критерії та оцінювання

Кількість балів	Критерії оцінювання
4	здобувач демонструє глибоке розуміння сутності матеріалу, логічність та самостійність у його викладі, аргументовано обґрунтовує свою думку, дає повну, вичерпну відповідь, яка складається з правильного юридичного результату, доцільного і логічного теоретичного обґрунтування виконаних розмірковувань, вірного посилання (за необхідності) на відповідні законодавчі та нормативні акти, здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює ідеї та концепції для використання у професійній діяльності, усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.
3	здобувач демонструє знання і розуміння основних положень практичного завдання, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки та формулює визначення юридичного поняття; присутні помилки у мовленнєвому оформленні відповіді, яка складається з доцільного і логічного теоретичного обґрунтування отриманого результату, вірного посилання на відповідні законодавчі та нормативні акти, але має окремі неточності у формулюваннях, демонструє базове володіння професійними знаннями і часткове усвідомлення значення захисту незалежності та територіальної цілісності України.
2	здобувач демонструє неточні знання і розуміння основних положень питання; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази; наявні несуттєві помилки під час відповіді, що свідчить про неповне оволодіння професійними знаннями, не здатний сформулювати чіткі ідеї для використання у професійній діяльності, має поверхнєве уявлення про цінність захисту незалежності України.
1	здобувач демонструє поверхнєві знання і розуміння основних положень питання; наявні суттєві помилки; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази, відсутня здатність формулювати ідеї і концепції для використання у професійній діяльності, не усвідомлює цінність захисту територіальної цілісності та демократичного устрою України.
0	здобувач демонструє практично відсутні знання і розуміння основних положень питання; відповіді містять грубі помилки; викладений матеріал є неповним і недостовірним, з великими помилками в обґрунтуванні та нормативно-правовій базі, не володіє базовими знаннями, не здатний сформулювати професійні ідеї, не усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

2. Виконання завдань самостійної роботи (0-4 бали).

Кількість балів	Критерії оцінювання
4	здобувач демонструє глибоке розуміння сутності матеріалу, логічність та самостійність у його викладі, аргументовано обґрунтовує свою думку, дає повну, вичерпну відповідь, яка складається з правильного юридичного результату, доцільного і логічного теоретичного обґрунтування виконаних розмірковувань, вірного посилання (за необхідності) на відповідні законодавчі та нормативні акти, здобувач володіє гуманітарними,

Кількість балів	Критерії оцінювання
	природничо-науковими та професійними знаннями, формулює ідеї та концепції для використання у професійній діяльності, усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.
3	здобувач демонструє знання і розуміння основних положень завдання самостійної роботи, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки та формулює визначення юридичного поняття; присутні помилки у мовленнєвому оформленні відповіді, яка складається з доцільного і логічного теоретичного обґрунтування отриманого результату, вірного посилання на відповідні законодавчі та нормативні акти, але має окремі неточності у формулюваннях, демонструє базове володіння професійними знаннями і часткове усвідомлення значення захисту незалежності та територіальної цілісності України.
2	здобувач демонструє неточні знання і розуміння основних положень завдання самостійної роботи; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази; наявні несуттєві помилки під час відповіді, що свідчить про неповне оволодіння професійними знаннями, не здатний сформулювати чіткі ідеї для використання у професійній діяльності, має поверхневе уявлення про цінність захисту незалежності України.
1	здобувач демонструє поверхневі знання і розуміння основних положень самостійної роботи; наявні суттєві помилки; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази, відсутня здатність формулювати ідеї і концепції для використання у професійній діяльності, не усвідомлює цінність захисту територіальної цілісності та демократичного устрою України.
0	здобувач демонструє практично відсутні знання і розуміння основних положень завдання самостійної роботи; відповіді містять грубі помилки; викладений матеріал є неповним і недостовірним, з великими помилками в обґрунтуванні та нормативно-правовій базі, не володіє базовими знаннями, не здатний сформулювати професійні ідеї, не усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

3. Підготовка презентації (0-20 балів) – Денна форма здобуття освіти

Кількість балів	Критерії оцінювання
19-20	робота демонструє глибоке розуміння теми, повноту викладу матеріалу та логічну структуру, здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює ідеї та концепції з метою використання у професійній діяльності; усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України і включає ці аспекти до реферату або презентації; інформація добре організована, містить оригінальні думки та аналіз; грамотно оформлено, без орфографічних чи стилістичних помилок; використані актуальні та різноманітні джерела, правильно оформлені; візуальні матеріали (схеми, графіки, таблиці) покращують сприйняття інформації; виступ впевнений, добре структурований, відповіді на питання чіткі та обґрунтовані.
15-18	робота демонструє хороше розуміння теми, виклад матеріалу логічний, але присутні незначні неточності або поверхнєве висвітлення окремих аспектів; здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює деякі ідеї для професійної діяльності; частково усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України, але ця тема розкрита неповно; оформлення здебільшого відповідає вимогам, але є кілька незначних помилок; джерела використовуються, проте їх різноманітність може бути недостатньою; презентація містить візуальні матеріали, але не завжди ефективно доповнюють зміст; виступ добре підготовлений, але є деякі труднощі з чіткістю викладу або відповідями на питання.
10-14	робота демонструє базове розуміння теми, проте деякі аспекти викладені недостатньо глибоко або нечітко; здобувач частково володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, але не завжди може правильно їх застосувати у професійній діяльності; усвідомлює важливість захисту демократичного устрою України, але не акцентує на цьому увагу у своїй роботі; структура роботи або презентації неповна або нелогічна, оформлення містить помилки, частина вимог не дотримана; джерела використовуються мінімально, їх аналіз поверхневий; візуальні матеріали використовуються, але мало сприяють покращенню сприйняття; виступ менш впевнений, іноді відсутня чіткість або логічність у відповідях на питання.
5-9	робота демонструє поверхнєве розуміння теми, основний матеріал викладений неповно або неправильно; здобувач має обмежені гуманітарні та професійні знання, формулює ідеї поверхнєво, не враховуючи вимоги професійної діяльності; не демонструє усвідомлення важливості захисту незалежності України; структура реферату/презентації нечітка або нелогічна, вимоги щодо оформлення не дотримані, значна кількість орфографічних та стилістичних помилок; використано обмежену кількість джерел, і їх аналіз недостатній; візуальні матеріали відсутні або неефективні; виступ непереконливий, доповідач не може чітко відповісти на питання.
0-4	робота демонструє слабе або відсутнє розуміння теми, матеріал подано безсистемно, значні помилки у фактичних даних; здобувач не володіє гуманітарними, природничо-науковими або професійними знаннями, не формулює ідей для професійної діяльності, не усвідомлює важливості захисту незалежності України; вимоги щодо оформлення значно порушені, відсутня логіка у викладі, багато грубих помилок; джерела не використовуються або використані неправильно; візуальні матеріали відсутні; виступ дуже непевний, відсутність відповідей на питання або повна дезорієнтація в темі.

4. Форма проведення семестрового контролю згідно з робочим та навчальним планом – залік.

Заочна форма здобуття освіти

Назва теми	Форми оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти			Разом по темі
	Виконання завдань на практичних заняттях	Виконання завдань самостійно і роботи	Виконання контрольної роботи	
Тема 1. Історія Європейського інтеграційного процесу.	4	4	28	8
Тема 2. Правова система Європейського Союзу. Джерела та принципи права Європейського Союзу. Вплив права Європейського Союзу на правові системи держав-членів .	4	4		8
Тема 3. Правовий статус людини та громадянина в Європейському Союзі. Громадянство Європейського Союзу. Вільне пересування осіб в Європейського Союзу. Шенгенське право .	4	4		8
Тема 4. Правоохоронна діяльність та правоохоронні структури Європейського Союзу .	4	4		8
Тема 5. Інститути Європейського Союзу .	-	4		4
Тема 6. Судова влада Європейського Союзу.	4	4		8
Тема 7. Інтеграція України в Європейський Союз: правові основи .	4	4		8
Тема 8. Законодавчий процес в Європейському Союзі .	-	4		4
Тема 9. Правові основи зовнішньополітичних відносин Європейського Союзу .	4	4		8
Тема 10. Вільний рух товарів в Європейському Союзі. Свобода руху капіталу.	4	4		8
Всього	32	40	28	100
Залік	X	X	X	X
Разом	32	40	28	100

1. Виконання завдань на практичних заняттях (0-4 бали).

Шкала та критерії та оцінювання

Кількість балів	Критерії оцінювання
4	здобувач демонструє глибоке розуміння сутності матеріалу, логічність та самостійність у його викладі, аргументовано обґрунтовує свою думку, дає повну, вичерпну відповідь, яка складається з правильного юридичного результату, доцільного і логічного теоретичного обґрунтування виконаних розмірковувань, вірного посилання (за необхідності) на відповідні законодавчі та нормативні акти, здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює ідеї та концепції для використання у професійній діяльності, усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.
3	здобувач демонструє знання і розуміння основних положень практичного завдання, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки та формулює визначення юридичного поняття; присутні помилки у мовленнєвому оформленні відповіді, яка складається з доцільного і логічного теоретичного обґрунтування отриманого результату, вірного посилання на відповідні законодавчі та нормативні акти, але має окремі неточності у формулюваннях, демонструє базове володіння професійними знаннями і часткове усвідомлення значення захисту незалежності та територіальної цілісності України.
2	здобувач демонструє неточні знання і розуміння основних положень питання; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази; наявні несуттєві помилки під час відповіді, що свідчить про неповне оволодіння професійними знаннями, не здатний сформулювати чіткі ідеї для використання у професійній діяльності, має поверхнєве уявлення про цінність захисту незалежності України.
1	здобувач демонструє поверхнєві знання і розуміння основних положень питання; наявні суттєві помилки; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази, відсутня здатність формулювати ідеї і концепції для використання у професійній діяльності, не усвідомлює цінність захисту територіальної цілісності та демократичного устрою України.
0	здобувач демонструє практично відсутні знання і розуміння основних положень питання; відповіді містять грубі помилки; викладений матеріал є неповним і недостовірним, з великими помилками в обґрунтуванні та нормативно-правовій базі, не володіє базовими знаннями, не здатний сформулювати професійні ідеї, не усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

2. Виконання завдань самостійної роботи (0-4 бали).

Кількість балів	Критерії оцінювання
4	<p>здобувач демонструє глибоке розуміння сутності матеріалу, логічність та самостійність у його викладі, аргументовано обґрунтовує свою думку, дає повну, вичерпну відповідь, яка складається з правильного юридичного результату, доцільного і логічного теоретичного обґрунтування виконаних розмірковувань, вірного посилання (за необхідності) на відповідні законодавчі та нормативні акти, здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює ідеї та концепції для використання у професійній діяльності, усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.</p>
3	<p>здобувач демонструє знання і розуміння основних положень завдання самостійної роботи, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки та формулює визначення юридичного поняття; присутні помилки у мовленнєвому оформленні відповіді, яка складається з доцільного і логічного теоретичного обґрунтування отриманого результату, вірного посилання на відповідні законодавчі та нормативні акти, але має окремі неточності у формулюваннях, демонструє базове володіння професійними знаннями і часткове усвідомлення значення захисту незалежності та територіальної цілісності України.</p>
2	<p>здобувач демонструє неточні знання і розуміння основних положень завдання самостійної роботи; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази; наявні несуттєві помилки під час відповіді, що свідчить про неповне оволодіння професійними знаннями, не здатний сформулювати чіткі ідеї для використання у професійній діяльності, має поверхневе уявлення про цінність захисту незалежності України.</p>
1	<p>здобувач демонструє поверхневі знання і розуміння основних положень самостійної роботи; наявні суттєві помилки; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази, відсутня здатність формулювати ідеї і концепції для використання у професійній діяльності, не усвідомлює цінність захисту територіальної цілісності та демократичного устрою України.</p>
0	<p>здобувач демонструє практично відсутні знання і розуміння основних положень завдання самостійної роботи; відповіді містять грубі помилки; викладений матеріал є неповним і недостовірним, з великими помилками в обґрунтуванні та нормативно-правовій базі, не володіє базовими знаннями, не здатний сформулювати професійні ідеї, не усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів</p>

3. Виконання контрольної роботи (0-28 балів)

Кількість балів	Критерії оцінювання
25-28	робота демонструє глибоке розуміння теми, повноту викладу матеріалу та логічну структуру, здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює ідеї та концепції з метою використання у професійній діяльності; усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України і включає ці аспекти до реферату або презентації; інформація добре організована, містить оригінальні думки та аналіз; грамотно оформлено, без орфографічних чи стилістичних помилок; використані актуальні та різноманітні джерела, правильно оформлені; візуальні матеріали (схеми, графіки, таблиці) покращують сприйняття інформації; виступ впевнений, добре структурований, відповіді на питання чіткі та обґрунтовані.
20-24	робота демонструє хороше розуміння теми, виклад матеріалу логічний, але присутні незначні неточності або поверхневе висвітлення окремих аспектів; здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює деякі ідеї для професійної діяльності; частково усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України, але ця тема розкрита неповно; оформлення здебільшого відповідає вимогам, але є кілька незначних помилок; джерела використовуються, проте їх різноманітність може бути недостатньою; презентація містить візуальні матеріали, але не завжди ефективно доповнюють зміст; виступ добре підготовлений, але є деякі труднощі з чіткістю викладу або відповідями на питання.
15-19	робота демонструє базове розуміння теми, проте деякі аспекти викладені недостатньо глибоко або нечітко; здобувач частково володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, але не завжди може правильно їх застосувати у професійній діяльності; усвідомлює важливість захисту демократичного устрою України, але не акцентує на цьому увагу у своїй роботі; структура роботи або презентації неповна або нелогічна, оформлення містить помилки, частина вимог не дотримана; джерела використовуються мінімально, їх аналіз поверхневий; візуальні матеріали використовуються, але мало сприяють покращенню сприйняття; виступ менш впевнений, іноді відсутня чіткість або логічність у відповідях на питання.
10-14	робота демонструє поверхневе розуміння теми, основний матеріал викладений неповно або неправильно; здобувач має обмежені гуманітарні та професійні знання, формулює ідеї поверхнево, не враховуючи вимоги професійної діяльності; не демонструє усвідомлення важливості захисту незалежності України; структура реферату/презентації нечітка або нелогічна, вимоги щодо оформлення не дотримані, значна кількість орфографічних та стилістичних помилок; використано обмежену кількість джерел, і їх аналіз недостатній; візуальні матеріали відсутні або неефективні; виступ непереконливий, доповідач не може чітко відповісти на питання.
0-9	робота демонструє слабе або відсутнє розуміння теми, матеріал подано безсистемно, значні помилки у фактичних даних; здобувач не володіє гуманітарними, природничо-науковими або професійними знаннями, не формулює ідей для професійної діяльності, не усвідомлює важливості захисту незалежності України; вимоги щодо оформлення значно порушені, відсутня логіка у викладі, багато грубих помилок; джерела не використовуються або використані неправильно; візуальні матеріали відсутні; виступ дуже непевний, відсутність відповідей на питання або повна дезорієнтація в темі.

Форма проведення семестрового контролю згідно з робочим та навчальним планом – *залік*.

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачене при вивченні навчальної дисципліни (за потреби)

Персональні комп'ютери, під'єднані до мережі Internet. Програмне забезпечення: MS Windows, MS Office 365, хмарні додатки Google, веб-браузери, мережа Wi-Fi. Мультимедійне обладнання (проектор, екран). Бібліотека (<https://lib.pdau.edu.ua/>) юридичної літератури ПДАУ (<https://www.pdau.edu.ua/content/biblioteka-yurydychnoyi-literatury>), <https://www.pdau.edu.ua/content/biblioteka-yurydychnoyi-literatury>), <https://www.pdau.edu.ua/content/biblioteka-yurydychnoyi-literatury>) Електронний репозитарій ПДАУ (<http://dspace.pdau.edu.ua:8080/>)http://dspace.pdau.edu.ua:8080 (<http://dspace.pdau.edu.ua:8080/>) (<http://dspace.pdau.edu.ua:8080/>).

13. Політика навчальної дисципліни

13.1 Щодо термінів виконання та перескладання: практичні завдання, завдання із самостійної роботи, які здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-30%). Здобувач вищої освіти може бути недопущеним до семестрового контролю з навчальної дисципліни у разі набрання кількості балів менше ніж межа незадовільного навчання. Кафедра на своєму засіданні приймає рішення про недопущення такого здобувача вищої освіти до семестрового контролю з відповідної навчальної дисципліни та повідомляє про це директорат навчально-наукового інституту, шляхом подання витягу з протоколу засідання кафедри. Директор навчально-наукового інституту своїм розпорядженням не допускає здобувача вищої освіти до семестрового контролю з відповідної навчальної дисципліни. Здобувач вищої освіти, який був не допущений до семестрового контролю з певної навчальної дисципліни, має підсумкову академічну заборгованість. Перескладання поточного та підсумкового контролю відбуваються за наявності поважних причин із дозволу деканату. Повторне проходження контрольного заходу для ліквідації підсумкової академічної заборгованості допускається не більше двох разів із навчальної дисципліни: один раз викладачеві, другий – комісії, яку формує директор навчально-наукового інституту за участю викладачів відповідної кафедри. Отримана оцінка у разі другого повторного проходження контрольного заходу є остаточною.

13.2 Щодо академічної доброчесності: здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету, Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в Полтавському державному аграрному університеті, Порядку перевірки академічних текстів на наявність текстових запозичень у Полтавському державному аграрному університеті.

13.3 Щодо відвідування занять: навчання здобувачів вищої освіти, що передбачає проведення навчальних занять згідно розкладу упродовж навчального року передбачає їх безпосередню участь в освітньому процесі. Відвідування здобувачами вищої освіти всіх видів навчальних занять є обов'язковим. Відмітка про відвідування занять здобувачами здійснюється в журналі обліку аудиторної навчальної роботи викладача.

13.4 Щодо зарахування результатів неформальної / інформальної освіти: на здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті перед опануванням даної освітньої компоненти. Особливості неформального / інформального навчання регламентовані. Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

13.5 Щодо оскарження результатів оцінювання: після оголошення результатів поточного або семестрового контролю здобувач освіти має право звернутися до викладача з проханням надати роз'яснення щодо отриманої оцінки. У разі неможливості спільного

врегулювання ситуації здобувач вищої освіти має право оскаржити результати контрольних заходів. Підставами для оскарження результату оцінювання можуть бути: недотримання викладачем системи оцінювання, вказаної у робочій програмі навчальної дисципліни, необ'єктивне оцінювання та/або наявність конфлікту інтересів, якщо про його існування здобувачу вищої освіти не було і не могло бути відомо до проведення оцінювання. Результат оцінювання може бути оскаржений не пізніше наступного робочого дня після його оголошення. Для оскарження результату оцінювання здобувач вищої освіти звертається з письмовою заявою до директора навчально-наукового інституту, яку розглядає апеляційна комісія, сформована розпорядженням директора інституту. Апеляційна комісія протягом трьох робочих днів ухвалює рішення про наявність або відсутність підстав оскарження результату оцінювання. Присутність здобувача вищої освіти на засіданнях апеляційної комісії є обов'язковою. Висновки апеляційної комісії оформляються відповідним протоколом і доводяться до відома здобувача вищої освіти і викладача. Результатом розгляду апеляції є прийняття апеляційною комісією одного з двох рішень: попередня оцінка знань здобувача вищої освіти відповідає рівню досягнення результатів навчання і не змінюється або попередня оцінка знань здобувача вищої освіти не відповідає рівню досягнення результатів і здобувач заслуговує іншої оцінки (вказується нова оцінка відповідно до чинної в Університеті шкали оцінювання результатів навчання). За результатом апеляції оцінка результатів навчання здобувача вищої освіти не може бути зменшена.

14. Рекомендовані джерела інформації

Нормативні:

1. Конституція України від 28.08.1996 року № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради. 1996. № 30.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Міжнародний документ від 27.06.2014. Офіційний вісник України. 2014. № 75. Ст. 2125.
3. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 № 1678-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 40.
4. 369. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.2014 № 847-р. Офіційний вісник України. 2014. № 77. Ст. 2197.
5. 370. Про схвалення розроблених Міністерством фінансів планів імплементації деяких актів законодавства ЄС у сфері оподаткування, митних питань та сприяння торгівлі: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.04.2015 № 391-р. Офіційний вісник України. 2015. № 34. Ст. 1018.
6. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005. № 2709-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. N 32. ст. 422.
7. Закон України «Про правонаступництво України» від 12.09.1991 р. № 1543-XII. Відомості Верховної Ради. 1991. № 46. ст. 612.
8. Закон України «Про дію міжнародних договорів на території України» від 10.12.91 р. № 1963-XII. Відомості Верховної Ради. 1992. №10. ст. 137.
9. Закон України «Про міжнародні договори України» від 22.12.93 р. № 3767-XII. Відомості Верховної Ради. 1994. № 10. ст. 45.
10. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23.05.1969 р. Відомості Верховної Ради УРСР. 1986. № 17. ст. 343.

11. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів від 23.08.1978. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 41. ст. 601.

12. Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» від 24.02.1999 р. № 4002-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 11. ст. 66.

Основні:

1. Право Європейського Союзу: навч.-метод. посіб. для практик. занять та самостійної роботи / за ред. Х. Безруза; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2024. 173с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dd2614d1-5a09-43f1-833b-a4c992413fd1/content>

2. Право Європейського Союзу : академічний курс : підручник : 2-ге вид., доповнене і виправлене / В. І. Муравйов, Н. Б. Мушак, Ю. О. Волошин ; за ред. В. І. Муравйова. – Київ-Одеса : Фенікс, 2023. – 436 с. ISBN 978-966-928-699-4

3. Міжнародне приватне право. Навчальний посібник. Практикум / В. О. Бажанов, О. О. Білик-Ромащенко, Т. В. Боднар, Е. М. Грамацький, І. А. Діковська, А. О. Кодинець, О. В. Кохановська, Р. А. Майданик, Л. В. Панова, Ю. Д. Притика, Л. І. Радченко, В. В. Цюра / кер. авт. кол. д-р юрид. наук, проф. І. А. Діковська. Київ: Юрінком Інтер, 2024. 368 с. URL: <https://cutt.ly/ReTgSWXc>

4. Вайцеховська О.Р., Руденко О.В. Міжнародне приватне право: загальна частина: навчально-методичний посібник. Х.: Право, 2023. 256 с. URL: <https://cutt.ly/SeTgFwcj>

5. Міжнародне публічне та приватне право сучасності : навчально-методичний посібник / Ю. Ю. Акіменко, О. О.Белогубова, К. В. Мануїлова, П. П. Войтович, О. К. Канєнберг-Сандул. Львів: Видавець Кошовий Б.-П. О., 2023. 99 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/d3433b25-3d4f-43ce-a73769f8c11cb3e0/download>

Допоміжні:

1. Cambridge Business English Dictionary. 3rd edition. Cambridge, 2020. 958 p.
2. Англійська мова в міжнародних документах з прав людини (English of law International Instruments on Human Rights): Навч. посіб./ За ред. проф І.І. Борисенко - Юрінком Інтер 2023
3. Kolomiets, Pavlo V. 2017. The Current State of Tax Administration in Ukraine: An Analytical Review of Terminology. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. Volume VIII, Winter, 8(30): 2448–2453.
4. Liubov M. Kasianenko, Pavlo V. Kolomiets, Oleh V. Popovych. 2021. The rule of law as a fundamental principle of the concept of legal regulation of tax security of Ukraine. *Estudios de Economía Aplicada*. Vol. 39 No. 6 (2021): Special Issue: Innovative Development and Economic Growth in the CIS Countries.
5. Liubov M. Kasianenko and Pavlo V. Kolomiets. The quality of Legal Education of Citizens as a Factor of the Tax Security of Ukraine. *Review of Economics and Finance*. Volume 20, Year 2022, P. 236–242.
6. Kolomiets, Pavlo et al. Reforming the Tax System of Ukraine in the Context of Globalization Challenges. Theoretical and Practical Research in Economic Fields, [S.l.], v. 16, n. 2, p. 460-470, June 2025. ISSN 2068-7710. Available at: <https://journals.aserspublishing.eu/tpref/article/view/8936>; Date accessed: 01 aug. 2025. doi: [https://doi.org/10.14505/tpref.v16.2\(34\).15](https://doi.org/10.14505/tpref.v16.2(34).15)

Інформаційні ресурси:

1. [https:// www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk](https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk) – сайт Представництва Європейського Союзу в Україні;
2. <https://www.eur-lex.europa.eu/> – сайт законодавства Європейського Союзу;
3. <https://europa.eu> – сайт Європейського Союзу;
4. <https://www.commission.europa.eu/> – сайт Комісії Європейського Союзу;
5. https://www.eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/index_uk – сайт Комісії Європейського Союзу щодо солідарності з Україною;
6. https://www.european-union.europa.eu/contact-eu_uk – сайт Ради Європейського Союзу;
7. <https://www.curia.europa.eu/> – сайт Суду справедливості Європейського Союзу;
8. <https://www.europarl.europa.eu/portal/en> – сайт Парламенту Європейського Союзу;
9. <https://www.coe.int> – сайт Ради Європи;
10. <https://www.echr.coe.int> – сайт Європейського суду з прав людини;
11. <https://www.wto.org/> – сайт Всесвітньої організації торгівлі;